

VESTIGINGSPLAATS: LANGELO

Twee kilometer ten noorden van Norg ligt het kleine esdorp Langelo, ingebed in een landschap van hoge esgronden, stukken bos en groenlanden langs de beek.

Vanwege de rustige omgeving en de relatief 'schone' zandgrond die zij hier konden kopen, verplaatsten Evert en Gé

Boerhave begin '91 hun zeer gespecialiseerde aardappelkweekbedrijf van Oostelijk Flevoland naar Langelo.

Wie schetst hun ontsteltenis toen bleek dat de NAM dezelfde vestigingsplaats gekozen had voor een 20 ha grote installatie van gasopslag en -behandeling.

Truus Vermeer

Wie Langelo alleen kent vanaf de weg Roden-Norg heeft niet het vermoeden dat het dorp nog een tweede grote brink heeft ten westen van de hoofdweg: de Westerbrink is een onverwachte oase met grote donkergroene eiken.

Op nr. 5 wonen sinds maart dit jaar Gé en Evert Boerhave, die samen gestalte geven aan het Aardappelkweekbedrijf Maatschap Boerhave. Doel van deze maatschap is het kweken van aardappelrassen die resistent zijn tegen schimmels, viren en aardappelmoeheid en die als zodanig een bijdrage kunnen leveren aan de gezondmaking van de huidige aardappelteelt, die met al zijn bestrijdingsmiddelen een veel te grote milieubelasting veroorzaakt.

Evert Boerhave is in 1936 in Musselkanaal geboren als tweede zoon in een boerenfamilie. Zijn vader had een gemengd bedrijf met enerzijds veeveelt en anderzijds de teelt van aardappelen voor de aardappelmeeindustrie.

Om op den duur aan een eigen bedrijf te kunnen komen trad hij in 1961 in dienst bij de Rijksdienst IJsselmeerpolders, eerst als arbeider en later als ploegbaas bij de ontginningswerkzaamheden. Boer werd je in de nieuwe polders niet zómaar, maar Evert en Gé bleken aan de strenge eisen

Evert Boerhave

van de rijksdienst te voldoen en in 1969 pachtten ze een bedrijf van 32 ha in de omgeving van Dronten. Op de vruchtbare kleigrond verbouwen ze pootaardappelen en zaaiaden: kleine eenheden z.g. 'elitemateriaal' van hoge kwaliteit, 'iets waar een ander mee vooruit kan'. Met daarbij een voorkeur voor rassen die resistent zijn tegen ziekten en plagen.

De nieuwe poldergrond was maagdelijk en Evert probeerde dat met alle mogelijke middelen zo te houden: bezoekers mochten alleen met schone laarzen het land op en van buitenaf ingezette machines moesten éérst schoongemaakt worden. Het bedrijf had de wind mee: met een minimum aan kosten bracht de rijke grond maximale opbrengsten.

Terug naar de oorsprong

In 1974 begon Evert Boerhave met het kweken van nieuwe aardappelrassen in de overtuiging dat de gangbare teelt in steeds grotere problemen zou komen met een steeds grotere behoefte aan bestrijdingsmiddelen en een steeds zwakker gewas. 'Als je werkt met ziek materiaal, gaat het bij de eerste de beste tegenslag dood. Je ziet het nu met de droogte deze zomer, een gezonde plant moet makkelijk een maand zonder regen kunnen, maar met de nu gangbare rassen zitten de boeren direkt in de problemen.' Uitgangspunt bij het kweken van nieuwe rassen is: terug naar de oorsprong. Oorspronkelijke Zuid-Amerikaanse wilde aardappelrassen vormen de basis voor nieuwe kruisingen.

Maar met resistentie alleen ben je er nog lang niet. Een moderne aardappel moet aan heel wat eisen voldoen: een mooi velletje, een aardige kleur, geen diepe pitten, noem maar op. Elke afnemer heeft zijn specifieke eisen; de patatfabrikant wil bijvoorbeeld een lange aardappel, die niet verkleurt als je er frietjes van snijdt, met een hoge drogestofgehalte, en dan heb je het nog niet eens over de smaak.

In 1984 kwam Boerhave met zijn eerste ras Minerva, daarna volgden Maritiema en Rapido. De eerste staat nu op de officiële rassenlijsten (ook in het buitenland) en alle drie worden in grote hoeveelheden gekweekt en ook geëxporteerd. Maritiema is resistent tegen aardappelmoeheid (geen grondontsmetting), rijpt natuurlijk af (geen doodspuiten van het loof) en heeft een lange 'kiemrust' (minder kiemremmende middelen). Een milieuvriendelijke aardappel mag je zeggen. Op zijn bedrijf in de polder gebruikt Evert een halve ha (van de 32) voor het kweekbedrijf, maar hij besteedde er 50 % van zijn tijd aan. Bovendien werd 10 % van de omzet elk jaar weer in het kweekbedrijf geïnvesteerd. Toen bleek dat hun drie dochters geen belangstelling hadden het bedrijf over te nemen besloten Evert en Gé het Drontense bedrijf, wat ze inmiddels in erfpacht hadden, van de hand te doen om zich helemaal op het aardappelkweken te kunnen concentreren. Evert is met hart en ziel verknocht aan dit werk: 'Je houdt van de planten en je bent er mee bezig, dat is op zich al een stuk levensvreugde.' Het kweken is een kwestie van lange adem, er is geen garantie dat je wat vindt:

FOTO: TRUUS VERMEER

'Zo nu en dan komt er een ras bovendien wat interessant is. De grote kunst is dat je weet wat de samenleving wil: waar gaan we naar toe? En daar moet je dan al veel eerder op inspelen.' Een groot deel van de tijd gaat bovendien zitten in kontakten en organisatie, het leggen van verbanden tussen theorie en praktijk. Dat is het facet van het bedrijf waar Gé een belangrijke rol in speelt. *'Je moet weten wat er speelt, ook internationaal, en als kwekers moet je samen zorgen voor een goede research om aan je basismateriaal te komen, nu Wageningen dat gedeeltelijk afgesloten heeft in het kader van de privatisering.'* Zestig kwekers hebben hun krachten gebundeld in het coöperatieve Agro-Research. Evert Boerhave zit in een rassencommis-sie van dit bedrijf, die proefvelden beoordeelt en de beste rassen naar voren schuift.

U mag hier niets

Waarom besloten Evert en Gé de polder, met zijn vruchtbare grond en vooruitstrevende agrarisch klimaat te verlaten en de arme Drentse zandgrond op te zoeken?

Evert: *'De poldergrond is goed voor produktie, maar niet voor selektie. Op zandgrond komen bepaalde gebreken eerder naar voren. We moesten dus arme grond hebben die wel vrij was van ziekten en die een homogene ondergrond had, zodat geen 'valse' verschillen gaan optreden.'* De grond die hij in Langelo kon krijgen voldoet aan deze eisen. Hij is tot 5 jaar terug uitsluitend als weiland gebruikt.

In de tweede plaats vond hij het belangrijk om afstand tot de polder te kunnen nemen, om de zaken te kunnen relativeren. Om tot goeie, nieuwe ideeën te kunnen komen is het juist prettig om niet midden in het 'agrarisch gebeuren' te zitten.

'Als ik in die grote polder op mijn knieën lag en ik keek om me heen, was alles onrustig. Overal machines. Hier in Langelo zit ik in een klein veld met aan de ene kant de bosrand en aan de andere kant de rivier, er lopen reeën voorbij, dit is een sfeer waarin ik goed kan werken. Je moet de aardappelen niet alleen zien, je moet ze ook ruiken, voelen, proeven en horen; je moet je kunnen concentreren en een bepaald evenwicht in jezelf hebben.'

Daarnaast vinden Gé en Evert Langelo aantrekkelijk vanwege zijn plezierige samenleving (*'Ik kom hier weer dingen tegen zoals ik opgegroeid ben'*), de omringende natuur en de cultuur van de stad binnen handbereik. Ze vonden hun huis aan de Westerbrink en twee en een halve hektare geschikte grond in de buurt van het Grote Diep.

Ze bekeken provinciale en gemeentelijke plannen voor het gebied en het Herinrichtingsplan Roden-Norg en constateerden dat het gebied een hoge mate van bescherming genoot. De gemeente deelde hen zelfs mee: *'U bent boer? U*

mag hier niets, alles is beschermd'. Everts antwoord: *'Daar ben ik nou juist op uit'*.

Toen hij echter in februari zijn huis stond op te schilderen hoorde hij via Radio Drenthe van de plannen van de NAM om op nog geen kilometer afstand een grote installatie voor gasopslag en -behandeling te bouwen. *'Ik viel zowat van de trap, ik ben meteen naar huis gegaan.'*

NAM-plannen

De plannen van de NAM zijn dan ook niet gering: op een terrein van 20 ha moeten allereerst 20 nieuwe putten geboord en afgefakkeld worden. Het gas wat ondergronds opgeslagen moet worden, moet door middel van compressoren samengeperst worden. Op het moment dat het weer uit de grond gehaald wordt moet het weer behandeld worden om het vocht eruit te halen. Het gaat hier dus niet alleen om ondergrondse opslag, maar ook om een omvangrijke industriële behandelingsinstallatie bovengronds. Evert en Gé zijn ervan overtuigd dat de plannen van de NAM een enorme bedreiging voor de leefgemeenschap in Langelo vormen. Het dorp en dat grootschalige projekt verdragen elkaar niet. *'De sfeer van dit dorp zal dan totaal verdwenen zijn'*, aldus Evert. De installatie is op nog geen kilometer ten westen van het dorp gepland, zodat lawaai en

emissies maximale invloed hebben. De gevolgen m.b.t. water-, lucht-, en bodemverontreiniging zijn vooralsnog niet te overzien. De installatie zal dag en nacht lawaai produceren en 's nachts helder verlicht zijn. De NAM sluit bodemdaling of -stijging niet uit. Aangezien er 10 m hoge bebouwing gepland is zal het eeuwenoude landschap langs het Grote Diep, datzelfde landschap dat van de overheid zo'n hoge mate van bescherming genoot, onherstelbaar beschadigd worden.

Alleen al de bouwfase, die 3 jaar zou moeten duren, kan desastreuze gevolgen hebben: grondwaterstandverlaging tijdens een dergelijke periode kan zowel voor het agrarisch gebied als voor de brinken in Langelo fataal zijn. Er zullen nieuwe wegen moeten komen voor het bouwverkeer, er zullen aan- en afvoerleidingen voor het gas aangelegd worden; het affakelen van 20 nieuwe putten betekent meer dan een jaar aangesloten grote steekvlammen; verschoeid gras en struikgewas van de dit voorjaar geslagen put zijn nu nog overduidelijk zichtbaar.

De BV Nederland

Evert en Gé zijn dan ook samen met een aantal andere verontruste Langeloërs in actie gekomen tegen de plannen van de NAM. Het meest schrijnend is dat dezelfde overheden

Gé en Evert Boerhave

FOTO: TRUUS VERMEER

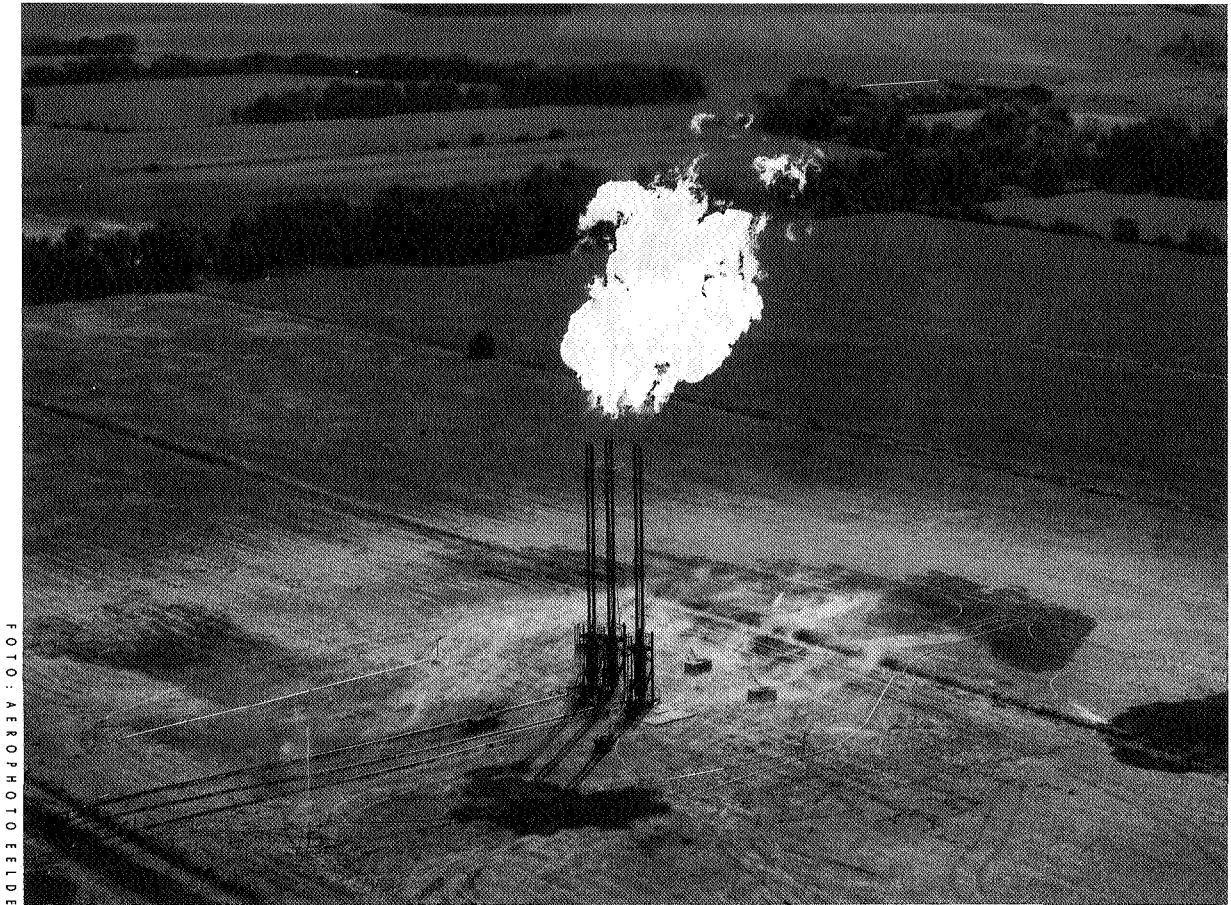

FOTO: AEROPHOTO EELDE

Affakkelen van een gasput bij Langelo

(rijk, provincie en gemeente), die de bescherming van het landschap rond Langelo stuk voor stuk in hun beleid hebben vastgelegd, nu zonder slag of stoot met de NAM mee dreigen te gaan. Op basis van hun planologisch beleid had hun antwoord aan de NAM zeker in eerste instantie een *'Nee, tenzij'* in plaats van een *'Ja, tenzij'* moeten zijn. De provincie staat al in de startblokken om het streekplan te wijzigen, de gemeente Norg draaide nog net op tijd bij wat betreft het NAM-verzoek om het bestemmingsplan maar vast te wijzigen zonder de MER-procedure af te wachten, maar start toch al met een onderzoek in die richting. Het is zeer de vraag in hoeverre het rijk, dat z'n gat in de begroting met aardgas dicht, of de gemeente, die een fiks bedrag aan onroerend-

goedbelasting tegemoet kan zien, in deze tot een afgewogen oordeel, met medeneming van alle mogelijke alternatieven, in staat moet worden geacht. Hoe groot is de macht van de NAM? Het is duidelijk dat de rechtszekerheid van burgers, zoals de familie Boerhave, die waarde hechten aan vastgestelde planologische beleidsuitspraken, hiermee in het geding is. En zij zijn natuurlijk niet de enigen. Evert: *'Dit is zo'n klap in je gezicht, ze raken je in je diepste wezen.'* Hij laat me, tot slot van het gesprek, z'n aardappelen zien. In de garage zijn de geoogste exemplaren opgestapeld in kartonnen doosjes met daarop de naam van de aardappel, zijn afkomst van vaders en moeders zijde en de geboortedatum. Een ander gedeelte van de oogst staat nog op de akker: een klein stuk tot in de puntjes

verzorgde grond in de Langelose groenlanden. Ondanks de droogte van de afgelopen maanden staan hier forse groene aardappelplanten. Hier en daar graaft Evert aardappelplanten met zijn handen op om ze mij te laten zien. Gezonde, bolle exemplaren komen in aanmerking voor verder onderzoek, kleine, aangetaste broertjes en zusjes kunnen het verder vergeten. Na de bezichtiging worden ze zorgvuldig weer onder het rullezand gestopt. Ik raak ervan overtuigd dat het kweken van aardappels net zoveel met kunst als met wetenschap te maken heeft. Evert Boerhave: *'We zijn allemaal in de weer voor de BV Nederland, de NAM, maar ik ook: wat ik hier heb vertegenwoordigt voor boeren, verwerkende industrie en export miljoenen, nog afgezien van de waarde voor het milieu.'* ●